

'In heldere honing zit veel minder gezondheid'

Adrie van Luijk

Op 28 mei 2003, een stralende dag, heb ik samen met Johan Mensink om 10 uur een afspraak met Geert Schwieters, een grote imker in Dedemsvaart. Achter het oudere woonhuis staan zo'n vier of vijf flinke bedrijfsgebouwen. Lag de woning vroeger mooi achteraf in het groen, nu ziet Geert de nieuwbouw van Dedemsvaart-Zuid vanuit de woonkamer naderen. In de oude veenkoloniale omgeving liggen overal akkers vol fris groen van jonge maïs, gerst en aardappelen. Ik verbaas me erover, dat een grote imker woont aan de rand van zo'n open gebied. Niet de beste drachtplantenstreek. Je moet wel reizen.

150

— We gaan de oprit op langs het houten bordje met 'Schwieters Bijenstal'. Na even zoeken vinden we Geert in huis. Waar we voor komen hoeft niet gezegd. In de gezellige kamer duiken we bij elkaar. Of hij het erg vindt dat ik zo af en toe wat opschrijf? Al heel snel rolt uit de mond van Geert het ene verhaal na het andere. Zijn 75 jaar zie je niet aan hem af; de bijen zijn goed voor hem geweest. Zijn vader startte het imkerbedrijf ooit bij Schonebeek, waar de schaapherder op een ochtend in augustus meldde, dat hij de klompen nat had van de heidehoning. Later maakte hij de overstap naar Dedemsvaart. Vroeger lagen achter het huis vijf hectaren appelbomen. In het bedrijf werkten na verloop van tijd ook Geert en zijn broer. Samen gaven ze vorm aan een indrukwekkende imkertraditie.

In de oorlog

De vijf oorlogsjaren zitten bij Geert in het geheugen gegrift. Toen werden hun volken door Lubbers met paard en wagen vervoerd. Je moest nog wel eens achter een boom gaan staan als er vliegtuigen aankwamen. Die schoten op alles met wielen wat bewoog. Lubbers had een vurig paard voor de wagen dat soms ook geweldig koppig kon zijn. Een keer hadden ze een heleboel volken weggebracht. Na het lossen wilde het paard niet meer trekken. Misschien kwam het doordat de volken afgezet waren? Dus alles er weer op. Hielp niet. Dan maar een ander paard ervoor. Die trok wel, maar dat ging zo vlot, dat de hele kar met lading en al op de kop in de sloot terecht kwam.

In de jaren '50 gingen ze voor de kersen naar Eysden bij Maastricht. Vandaar moesten ze dan door naar het koolzaad in Groningen. Dat was ver. Als imker bracht

hij in één nacht wel 400 volken naar de schietheide bij Oldebroek.

Dit jaar ging Geert omstreeks half maart met 22 volken naar de wilg in de Ooypolder bij Nijmegen, waar volgens deskundigen wel 160 soorten wilg groeien. Daarna trok hij met 12 volken naar de omgeving van Tiel voor de appels, die steeds minder talrijk worden.

Bedrijfsmethode

Nu heeft hij 40 volken. Het was lastig, dat hij zoveel nieuwe koninginnen nodig had. Die was hij misschien kwijtgeraakt door de kasten te verplaatsen tijdens oriëntatievluchten? Hij trok nieuwe koninginnen door de moer eruit te halen en dan op nieuwe eitjes moerdoppen te laten bouwen en tenslotte het volk op een moerdop verder te laten gaan. Geert snijdt erg veel darrenwerk weg. Daarnaast bestrijdt hij de mijt met de gangbare middelen. Van de varroamijt heeft hij niet zoveel last. Hij heeft afgelopen najaar en winter geen sterfte gehad.

Honing

Hij levert de honing, 1.200 à 1.300 kg per jaar, aan een groothandel in Lelystad, meestal als crèmehoning. Om raathoning te krijgen zet hij niet een stukje kunst-raat in, maar maakt aan de onderkant van de toplat van een leeg raampje een streep was. De bijen zetten daar dan raat op.

Voor een goede honingoogst op de heide telt: *'Met sliet van de diek möj d'r op, en met 't stöf er weer öf'*. Heel vaak is de honingopbrengst het best, als de planten met de voeten in het water staan en met de kop in de hitte. Alleen klaver niet, die geeft het beste als ze met 30°C flauw op het land ligt. Alleen niet bij noordenwind, want *'noord is de moord en west is 't best'*.

De ramp in Tsjernobil heeft de handel in honing veranderd. Voor de ontploffing zat er al 50 becquerel in heidehoning, maar erna was dat gestegen tot 600. Toen mochten ze geen honing meer verkopen. Ervoor haalde hij wel extra heidehoning uit de omgeving van Bremen en Bordeaux, maar nu niet meer. De heide gaat trouwens overal in Europa achteruit, ze raakt steeds verder begroeid met gras.

De uitrusting van het bedrijf

Na al deze verhalen staan we op en gaan we rondkijken. In een aangrenzend gebouw laat hij zijn kolbtoestel zien. In het rode toestel, zo groot als een forse ouder-

Een waar imkerparadijsje, daar zijn we terecht gekomen

wetse wringer voor de was kan je een raam met heidehoning op en neer laten gaan terwijl van opzij beweeglijke pennen de honing losmaken. Ook laat Geert nog even het geprepareerde raampje voor de raathoning zien, met de streep was onderop de bovenlat. In het voorbijgaan vang ik op, dat Geert ieder jaar 10 kilo ontzegelwas heeft.

Een wassmelter heeft hij niet. Hij stopt de wasresten in een dunne aardappelzak en legt die in een bak met een gasvlam eronder. Zodra de was begint te smelten, stamp hij erop met een stamper en perst zo de was eruit. Naast het kolbtoestel zag ik dikke stukken was liggen.

Drachtgebieden

Met de Mazda gaan we op weg naar een andere plaats waar ook nog een deel van het bedrijf gevestigd is. Onderweg vertelt Geert dat hij ook wel met de bijen naar de Knardijk ging naar de moerasandijvie. Als die met de wortel in het water stond en met de kop in de zon, dan kwam er veel honing af. Hij is ook jaren op de Bosplaat geweest, daar hadden zijn bijen 600 ha. lamsoor tot hun beschikking. Maar nu mogen ze er niet meer heen, ondanks de kosten voor de overtocht per boot die ze er voor over hadden en de belasting die ze betaalden voor de honing. Maar een mooie plek was het wel. In veertien dagen haalde hij er een keer met een volk 50 kg honing.

Imkerparadijsje

In het bos aangekomen weet ik niet wat ik zie! Aan de linkerkant van de weg, midden in een bos, ligt een open plek die niet zolang geleden door de nieuwe eigenaar is ingezaaid met gras. Midden in het veld is een klein plukje bos met een vakantiehuisje. We rijden

linksaf een bospad in, over het erf van een boerderij, door een openstaand hek tussen een heleboel kasten door naar het vakantiehuisje. Een waar imkerparadijsje, daar zijn we terecht gekomen. Zit hier wel dracht genoeg? Dat weet hij eigenlijk niet, maar in de volken laat hij genoeg voer en de nieuwe jonge volken voert hij bij. Johan veronderstelt, dat in de omgeving genoeg vuilboom staat en ook nog wel braam en linde.

We stappen uit de auto en lopen naar de netjes opgestelde kasten, een mooi gezicht. Ik verbaas me: hoe hou je zoveel volken in de hand? Ik heb het met die twee van mij vaak al zo druk.

Open ruimte boven de kast

Hij loopt naar de nieuwe volken en licht een deksel. Ik zie een ruimte zo groot als een honingkamer, er staat een voerbak in, maar die is anders dan wat ik gewend ben. Het is een van multiplex getimmerde open voerbak, die nu leeg is. De hele ruimte zit vol bijen, die door een gaatje naar beneden kunnen. Hij gebruikt voer uit dezelfde containers als ik. Van alle nieuwe volken licht hij even de dekplank en controleert snel. Vlak onder de dekplank zie ik op de groene kasten een witgeschilderde rechthoek met daarop bij sommige kasten met potlood geschreven aantekeningen. Heel handig: geen gezeur met papier.

Hij heeft de gewone Hollandse bijen. Bij de laatste kast merk ik, door een steek net bij mijn oor, dat die ook fel kunnen zijn. Er staat een knalgele Dadantkast; een aardigheidje, vind Geert. Ik heb zo'n idee, dat je aan zo'n kast gevuld met bijen en veel honing een hele klui hebt, als je die bij het koolzaad wil weghalen. Geert zegt dat het tillen de laatste tijd inderdaad een klus begint te worden.

Honingslinger

We gaan, aangespoord door de bijen, naar het vakantiehuisje. Eenmaal binnen, zie ik een ruimte waarin een prachtige grote slinger staat: een 'Thomas' uit Frankrijk. Geert start de elektromotor en laat zien wat er gebeurt. In stilstand wijzen de zes rekken voor de honingramen naar het midden. Zodra het draaien begint, zwaaien ze scharnierend aan de buitenwand naar buiten. De honing aan de buitenkant wordt er zo uitgeslingerd. En nu het wonder! Even schakelen, en de raten draaien de andere kant op. En ja hoor! Nu draait de andere raatzijde naar de buitenwand en door de centrifugale kracht wordt de honing eruit gegooit. Geert zeef door een gewone zeef en een kaasdoek. Hij vindt dat je niet te erg moet filteren. Dat ze op honingkeuringen prijzen geven voor de helderste honing vindt hij niet juist, want in die honing zit veel minder gezondheid.

Gekantelde kasten

Intussen begint er wat minder tot me door te dringen van wat Geert me laat zien. De bijensteek boven mijn oor werkt door. Een dokter? Nee, niet nodig, want ik herken het. Een volgende keer kan ik toch maar beter een kap opdoen.

Onderweg, terug naar Dedemsvaart, vertelt Geert nog van ongelukken die ze hebben meegemaakt tijdens het vervoer van de volken. Zoals die keer dat een wagen beladen met volken op een redelijk drukke weg kanteelde. Daardoor lagen er heel veel volken over de weg en in de sloot. Automobilisten hadden

daar last van. Een plaatselijke politieagent ook. Die stelde, dat als de bijen niet voor zes uur weg zouden zijn -het was half vijf- hij er de brandslang op zou laten zetten. De verantwoordelijke imker - geïrriteerd door zoveel gebrek aan kennis- voegde hem verontwaardigd toe: 'Dan kan ik net zo goed meteen naar huis gaan, want zoiets red je natuurlijk niet in 1,5 uur'.

Zo bereiken we weer Geerts huis met een opschrijfboekje vol aantekeningen, een hoofd vol indrukken en een fototoestel vol met foto's. Geert, bedankt!

bijen

CENTRE APICOLE DE RECHERCHE ET D'INFORMATION

152 Europees Congres CARI

Ghislain de Roeck

Ter gelegenheid van zijn twintigste verjaardag organiseerde CARI op 22 en 23 november 2003 een eerste Europees Congres over de bijenteelt. De tweedaagse was een enorm succes.

Gespreid over twee dagen behandelden bekende Europese sprekers zes thema's.

Welke bij voor morgen? Hubert Guerriat (Nigra, België), Paul Jungels (Buckfast, Luxemburg) en Josef Ulz (carnica, Oostenrijk) verzorgden dit belangrijke thema. Elke spreker lichtte zijn keuze toe. Hoe verschillend die ook is, over één zaak waren ze het roerend eens: het genetische patrimonium van de bij, zoals dat zich in de verschillende Europese regio's heeft ontwikkeld, moet behouden blijven.

De bij in ons milieu De evolutie van het dossier over de vergiftigingen toont aan dat de dood van bijenvolken en zelfs de toekomst van de bijenteelt als economische activiteit onvoldoende zwaar wegen om het probleem op de agenda van de beslissers te krijgen. Het is dus essentieel om het debat op het publieke forum te voeren. De imkers moeten zich, via pressiegroepen, dringend uitdrukken in termen van openbare gezondheid en consumentenbelang. De homologatieprocedure van pesticiden moeten we langs politieke weg laten herzien.

Onze noorderbuur Ronald Driessen had ook een boodschap voor hen die het bestuivingwerk van de bij belangrijker vinden dan haar producten. Dat werk blijft alsnog belangrijk, maar wordt meer en meer door andere 'operatoren' vervuld. Imkers moeten zich ervan bewust zijn dat het bestuivingwerk van de bij aan economisch belang dreigt in te boeten.

Naar een geïntegreerd beheer De kwaliteit van producten en arbeid wordt een topprioriteit op Europees vlak. De regels die daarmee gepaard gaan moeten we verwelkomen en niet beschouwen als obstakels. Ze houden nieuwe kansen in om het imago van onze honing te verbeteren, ten opzichte vooral van de ingevoerde 'honing' uit de supermarkten. Kwaliteitsverbetering slaat ook op onze arbeid. De passie voor onze hobby mag niet doen vergeten dat rugpijn vele imkers teistert. De technologische vooruitgang opent nieuwe perspectieven. Vooruitgang betekent ook dat we onze associatieve gesteldheid verbeteren. Imkers moeten structuren oprichten die de dialoog en samenwerking bevorderen, eerder dan de verdeeldheid en conflicten.

Informatie is een belangrijk gegeven voor een dynamische bijenteelt. Glyn Davies belichtte terzake een uniek Engels informatiemodel m.b.t. de gezondheidscontrole van de bijen.

De honingmarkt Europese reguleringsinstrumenten zijn nodig om de inkomsten van de (beroeps)imkers te beschermen tegen de prijschommelingen op de honingmarkt.

De toekomst De diversificatie van ons aanbod en het creëren van gemeenschappelijke verkoopstructuren zijn essentieel. Een officieel Europees kwaliteitslabel is gewenst.

Bij en maatschappij 'De imkers verminderen in aantal, maar stijgen in leeftijd'. Met deze boutade begon Jos Plaizier zijn uiteenzetting over de situatie van de imkerij in Nederland. Het is bij ons niet anders.

Paolo Gouveia legde uit hoe de toekomst van de bijenteelt kan bevorderd worden door koppeling aan programma's voor plattelandsontwikkeling.